

MASWALI MUHIMU

KUHUSIANA NA SIJDA YA KUSAHAU

ANAYOPASA KUYAJUA KILA MUISLAMU

Imeandaliwa na:

**Abu Halima Arafat Bin Mahmoud,
Markaz sheikhil Islaam Ibn Taymiyyah,
Pongwe – Tanga,
Tanzania.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Kila sifa njema anastahiki Allaah Ta'laa na Swala na Salamu Zimshukie Mtume wetu, Jamaa zake, Maswahaba na kila Mwenye kufuata mwenendo wao mpaka siku ya kiama. Baada ya hayo:

Makala hii fupi nimekusudia kutaja baadhi ya maswali na majibu yake kuhusiana na Sijda ya kusahau, kutokana na mahitajio yake kwenye jamii ya Waislamu hasa wenye kutekeleza nguzo ya swala tano, na haya nimeyachagua kutoka kwenye kitabu: **[TAYSIIRUL QAWIYYIL MATIIN FIT-TA'LIQ ALAA RISAALAT FII SUJUUDIS SAHWI LIL-ALLAAMA IBN UTHAYMIIN]** cha sheikh Salim Baa-Mahriz (Allaah amhifadhi).

Sheikh huyo ameyataja mambo haya kuanzia Uk. (63) mpaka Uk. (87), kwa ajili ya faida na umuhimu wake nikaonelea kuna haja kubwa ya kuongezea kwenye kitabu: **[RISALA KUHUSIANA NA SIJDA YA KUSAHAU]** ambayo tumeifanyia tarjama ya Kiswahili kutoka kwenye asili ya kitabu cha Sheikh Ibn Uthaymiin (Allaah amrehemu) kinachoitwa: **[RISAALAT FII SUJUUDI SSAHWI]**.

Kwa hiyo mwenye kuisoma: **[RISAALAT FII SUJUUDI SSAHWI]** na pia akasoma yale yaliyomo ndani ya kitabu cha Sheikh Baa-Mahriz atabainikiwa na mengi kuhusiana na Sijda ya kusahau, kwani ni jambo ambalo analihitajia kila Muislamu mwanamke na mwanaume. Kwa sababu hiyo nimeamua kufuatishia mwisho wa Risala yangu hiyo kwa ajili ya kutimiza faida. Na Allaah ndiye mwenye kuafikisha.

**Swala na Salamu Zimshukie Mtume wetu, Jamaa zake na
Maswahaba walio wabora.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Amesema Sheikh Baa-Mahriz (Allaah amhifadhi): [Mwisho wa Risala hii yenye Baraka tutayataja baadhi ya mambo kwa ajili ya kutimiza hukumu za Sijda ya kusahau, (mambo) ambayo Sheikh (Ibn Uthaymiin) hakuyagusia katika Risala yake hiyo fupi, na kwa sababu ya kujikumbusha hukumu hizi na kuzidisha faida, na pia kutoa angalizo kwa hali mbalimbali za kusahau ambazo hupatikana mara nyingi katika swala, na anahitajia mwanafunzi kuzijua, basi tunasema kwa Taufiq ya Allaah:

Swali la kwanza: Ni ipi hukumu ya (mtu) ambaye imam wake amesujudu kwa ajili ya kusahau na hali ya kuwa yeye ni Masbuuq?

Jawabu: Endapo mtu ameingia katika swala akiwa amepitwa na imam wake raka moja au zaidi (atafanya ifuatavyo): Endapo imam wake atasujudu kabla ya salamu basi atasujudu pamoja naye (kwa sababu yeye ni Maamuma wake) na pia atakapokamilisha kile kilichompita katika swala yake atasujudu tena, kwa sababu ile sijda aliyosujudu pamoja na imam wake aliileta katika isiyo kuwa sehemu yake, kwa sababu sijda ya kusahau haiwi katikati ya swala (bali mwisho wake), na pale alikuwa anamfuata tu imam wake. Na kama imam alisujudu baada ya salamu basi katika sura hii Maamuna ana hali mbili:

1. Endapo hajui sehemu ambayo amesahau imam wake katika swala hiyo basi atasimama na kumalizia swala yake na hataleta sijda ya kusahau, (kwa sababu haimpati yeye hukumu ya kusahau kwa imam wake.
2. Na kama alikuwepo pindi aliposahau imam wake halafu imam akasujudu baada ya salamu, basi ni wajibu juu yake kusujudu sijda ya kusahau baada ya salamu mwisho wa swala yake.

Swali la Pili: Hukumu ya mtu aliyekuja msikitini na hali ya kuwa ametanguliwa na rakaa moja katika swala ya rakaa nne, halafu imamu akasimama kwenda rakaa ya tano (kwa kusahau), je atamfuata imamu katika rakaa hiyo ya tano (kwa nia ya kukamilisha rakaa yake ya nne)?

Jawabu: Katika sura hii tunasema: Kauli yenye nguvu miongoni mwa kauli za Maulamaa ni kwamba anapewa khiyari (baina ya) kumfuata imamu rakaa ya tano na atakuwa amekamilisha swala yake, au kutomfuata imamu endapo amezidisha hata kama amepitwa na rakaa moja (bali) akae mpaka imamu arudi, na atakapomaliza imamu swala yake yeye atasimama ili kukamilisha.

- **Mfano wa sura kama hii ni kuwa:** Imamu ameswalisha swala ya rakaa nne akasahau kukaa Tashah-hud ya mwisho na akasimama kwenda rakaa ya tano na Maamuma hawakuzindua bali walimfuata, lakini kuna miongoni mwao ambao hawajui hukumu yake (kuwa haifai kuzidisha), au pia hawajui kwamba endapo imamu amezidisha rakaa katika swala yake haifai kumfuata. Katika hali hii ni wajibu juu yao kumjulisha imamu wakati atakapomaliza swala yake kwamba amezidisha rakaa moja, na wakati huo (imamu) atasujudu sijda ya kusahau na kama umepita muda mrefu bila kumkumbusha (hukumu yake ni kama ifuatavyo):
 1. Kama Maamuma anajua hukumu yake (kuwa haifai kuzidisha) na anajua kuwa imamu (wake) amezidisha rakaa (moja) na akamfuata basi swala yake itakuwa imebatilika na atalazimika kurejea swala upya.
 2. Ama yule asiyejua hukumu yake wala hajui kuwa imamu amezidisha rakaa atasamehewa kwa sababu ya ujinga wake, na swala yake pamoja na swala ya imamu wake ni sahihi.

Swali la tatu: Ni ipi hukumu ya Maamuma aliyesahau kusoma Surat Al-Faatiha ndani ya swala.

Jawabu: Mfano umeswali nyuma ya imamu swala ya rakaa nne na katika moja ya rakaa ukasahau kusoma surat Al-Fatiha, basi utakamilisha swala yako pamoja na imamu wako kwa sababu atakuwa amekutosheleza wewe na kusoma Surat Al-Faatiha kwa msimamo wa wale wenye kusema kuwa (kusoma) Surat Al-Faatiha ni wajibu (si nguzo), ama wale wanaoona kuwa (kuisoma kwake ni) nguzo basi atakapomaliza swala imamu utasimama kuleta rakaa moja kamili, kwa sababu rakaa ambayo hukusoma ndani yake Surat Al-Faatiha itakuwa imebatilika, (kwa hiyo) utasimama ili kukamilisha swala yako kisha utaleta sijda ya kusahau baada ya salamu.

Swali la Nne: Nini hukumu ya mtu aliyezungumza ndani ya swala kwa kusahau?

Jawabu: Endapo mtu anaswali (sawa ni) imamu, maamuma au mwenye kuswali peke yake kisha akaongea maneno yasiyo husiana na swala (si Qur'an wala adhkaar n.k) kwa kusahau, basi hakuna juu yake sijda ya kusahau¹, kwa kauli yake Allaah:

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾

(Ewe Mola wetu Mlezi, Usituadhibu tukisahau au tukikosea²).

¹- Amesema Khatwiib As-sharbiiniy (Allaah amrehemu): “Haibatiliki swala kwa maneno machache hali ya kuwa amesahau kuwa yupo ndani ya swala, au umemtangulia yeye ulimi wake (bila kukusudia), au hajui kuwa ni haramu (kuongea) ndani ya swala”.

- Amesema sheikh ibn Baaz (Allaah amrehemu): “Muislamu akiongea ndani ya swala kwa ujinga au kusahau haibatiliki swala yake kwa hilo, sawa ni swala ya faradhi au sunnah”.

- Amesema sheikh ibn Uthaymin (Allaah amrehemu): “Jambo lolote la haramu endapo mtu atalifanya kwa ujinga, kusahau, au kutenzwa nguvu hatopata madhambi, (mfano) mtu ameongea akiwa ndani ya swala hali ya kuwa hajui kwamba kuongea ndani ya swala ni haramu, swala yake ni sahihi”.

²- Surat Al-Baqara/286.

Swali la Tano: Ni ipi hukumu ya mtu aliyesoma Tashah-hud katika kisimamo (sehemu ya) Surat Al-Faatiha katika hali ya kusahau kisha akakumbuka³?

Jawabu: Akiwa mtu amesahau katika swala yake akasoma Tashah-hud hali ya kusahau badala ya kusoma Surat Al-Faatiha. Hapa kuna hali mbili:

- 1.** Akiwa ameswali peke yake (atazingatiwa) kuwa ameacha nguzo miongoni mwa nguzo za swala na swala yake itakuwa imebatilika, kwa hiyo ataleta rakaa nzima (ili kukamilisha swala yake), na atasujudu sijda ya kusahau baada ya salamu.
- 2.** Je akiwa ni imamu atafanyaje? Tujaalie ni swala ya rakaa tatu, halafu akakumbuka akiwa katika Tashah-hud ya mwisho, kwa kuwa amekumbuka wakati ameshavuka sehemu ya (Surat Al-Faatiha) bila kuisoma, basi rakaa hiyo itakuwa imebatilika, itamlazimu asimame kuswali rakaa nyingine. Lakini sehemu inayohitaji ufafanuzi zaidi ni pale imamu atakapoinuka kulipa rakaa je maamuma atafanyaje?

Jawabu: Katika hali hii maamuma hatomfuata imamu wake kwa sababu kwake yeye hiyo itakuwa ni rakaa ya nne hali ya kuwa hiyo ni swala yenye rakaa tatu (maghrib), na lau kama atamfuata imamu wake kwa kujua basi swala yake itakuwa imebatilika, kwa hiyo ni wajibu wake akae chini kwa nia ya kumkhalifu imamu wake kisha akamilishe swala yake, au amsubiri imamu wake ili atoe salamu pamoja naye na kwa sababu katika sura hii imamu ataleta sijda ya kusahau baada salamu basi naye atamfuata.

³- Kama mtu amesahau nguzo katika swala (mfano rukuu n.k) akikumbuka wakati yupo katika nguzo kama hiyo kwenye rakaa nyingine basi rakaa hiyo (ambayo ndani yake alisahau nguzo) hatoizingatia, na akikumbuka kabla ya kufika kwenye nguzo kama hiyo kwenye rakaa inayofuata atarudi kuitekeleza nguzo hiyo, na katika hali zote mbili atasujudu sijda ya kusahau baada ya salamu. Wallaahu a'lam.

Swali la sita: Je afanye nini imamu akiwa amekumbuka kuwa hana udhu hali ya kuwa yupo katika sijda?.

- Sura yake ni kuwa imamu amesujudu pamoja na maamuma wake, je apige takbiira kisha anyanyuke au afanyeje?

Jawabu: Hapana (asipige takbiira), jambo hilo halifai kwake kwa sababu hayuko twahara na swala yake imeshabatilika, kwa hiyo atanyanyuka bila takbiira na atamtanguliza mtu (niaba yake) naye atapiga Takbiira na kukamilisha swala, na akikosekana wa kumtanguliza atawaambia: **[kamilisheni swala yenu]** na hapo kila mmoja atakamilisha swala peke yake.

Swali la saba: Ni ipi hukumu ya mtu ambaye ni wajibu wake kusujudu sijda ya kusahau kisha hakisujudu, ima kwa kutojua au kwa makusudi, na yule iliyemtokea hali hiyo akiwa ni imamu.

- **Mfano:** Imamu ameswalisha akaacha jambo la wajibu mfano: (Samia'llaahu liman hamidah n.k) ikamlazimu yeye kuleta sijda ya kusahau kabla au baada ya salamu⁴, kisha akatoa salamu bila kuleta sijda ya kusahau kwa kudhania kuwa si wajibu.

Jawabu: Akiwa maamuma anajua kuwa imamu ameacha (jambo la) wajibu katika swala basi ataleta sijda ya kusahau, na pia imamu atakapokumbuka ni wajibu wake kuleta sijda ya kusahau hata kama ilikuwa ailete sijda hiyo kabla ya salamu basi ataleta (hivyo hivyo) baada ya salamu. Na akiwa imamu na maamuma wote wameondoka bila kuleta sijda ya kusahau swala yao ni sahihi, lakini yule aliyejua kisha hakuleta sijda ya kusahau atapata madhambi na swala yake ni sahihi⁵.

⁴- Rejea nyuma ili kujua ni wakati gani utaleta sijda ya kusahau kabla au baada ya salamu.

⁵- Amesema ibn Qudama (Allaah amrehemu): **“Endapo mtu amesahau kuleta sijda ya kusahau na akakumbuka akiwa bado yuko msikitini na kabla ya kupita muda mrefu basi atasujudu, ni sawa ameongea au hajaongea, hivi ndivyo anavyosema imamu Malik, Al Auzaai’y, Shaafi’ na Abu Thaur (Allaah awarehemu):”**.

Swali la nane: Nini hukumu ya mtu ambaye ameinuka katika rukuu (sawa) ni imamu, maamuma au mwenye kuswali peke yake, akasema (Allaahu Akbar) badala ya kusema (Samiallaahu liman- hamidah), halafu akasema (Samiallaahu liman hamidah) akiwa tayari amesimama?.

Jawabu: Tunasema: mtu huyu ameleta dhikri (Samiallaahu liman- hamidah) katika isiyo kuwa mahala pake, na kabla ya hapo alizidisha dhikri nyingine aliposema (Allaahu Akbar), kwa hiyo ni wajibu wake kuleta sijda ya kusahau baada ya salamu.

Swali la tisa: Imamu ameswalisha kimyakimya mpaka mwisho katika swala ambayo anatakiwa kudhihirisha (kisomo) mfano: maghrib n.k, kisha maamuma wakasema: (Umeswalisha bila kudhihirisha kisomo), akajibu: (kudhihirisha kisomo na kuficha ndani ya swala ni sunnah).

Jawabu: Swala yake ni sahihi na jawabu lake ni sawa. Na vilevile ikitokea (amedhihirisha) katika swala ya kuficha mfano (adhuhuri), pia swala yake ni sahihi, lakini haitakiwi kwa imamu kukusudia kudhihirisha katika swala ya kuficha, au kuficha katika swala ya kudhihirisha, kwa sababu hilo linapelekea kwenye fitna na fujo msikitini na jambo hilo halifai, kwa sababu mwenye kuacha sunnah hiyo anaingia kwenye bidaa. Tunamuomba Allaah afya na salama.

- Amesema sheikh ibn Uthaymin (Allaah amrehemu): “**Akikumbuka baada ya muda mchache atasujudu na ukipita muda mrefu hatosujudu, mfano akikumbuka baada ya kutoka msikitini basi hatorudi msikitini wala hatosujudu sijda ya kusahau⁵**”.

- Lakini ibn Taymiyyah na ibn Baaz (Allaah awarehemu) wanaona kwamba ataleta sijda ya kusahau hata kama baada ya kupita muda mrefu⁵.

Swali la kumi: Je afanye nini mtu ambaye ameswali rakaa tano katika swala ya rakaa nne na hakukumbuka ila akiwa katika Tashah-hud (tahiyyaat) ya mwisho?.

Jawabu: (Akikumbuka wakati yupo katika Tashah-hud) ni wajibu wake kusujudu sijda ya kusahau baada ya salamu. Na kama amekumbushwa baada ya salamu basi ataleta (sijda ya kusahau) kisha atatoa (tena) salamu na swala yake ni sahihi.

(Hapa) tutaongeza jambo lingine:

Akijua kwamba amezidisha (rakaa) ya tano hali ya kuwa amesimama au yupo kwenye rukuu ataiacha rakaa hiyo na atakaa kusoma Tashah-hud halafu atatoa salamu, kisha atasujudu (sijda ya kusahau) baada ya salamu na swala yake ni sahihi, na pia atafanya hivyo akiwa amesimama kwenda rakaa ya nne katika (swala ya) maghrib, au rakaa ya tatu katika (swala ya) Al-fajr, au swala ya sunnah ya rakaa mbili, ataiacha rakaa iliyozidi na atakaa kusoma Tashah-hud halafu atatoa salamu, kisha atasujudu (sijda ya kusahau) baada ya salamu.

Swali la kumi na moja: Msafiri (ameruhusiwa) kupunguza swala (za rakaa nne), lakini endapo alisimama kwenda rakaa ya tatu kwa kusahau je itamlazimu yeye kurudi (kukaa tahiyyaat) au atakamilisha (kwa kuleta rakaa ya nne)?

Jawabu: Amesema sheikh Ibn Utaymiin (Allaah amrehemu) kuhusu jambo hili: [Usahihi ni kwamba arudi (akae Tahiyyaat), kwa sababu yeye ameingia katika swala kwa nia ya kuswali rakaa mbili basi aswali rakaa mbili na wala asizidishe, na atasujudu (sijda ya kusahau) baada ya kutoa salamu⁶].

⁶- Angalia kitabu: [As-sharhul Mumti' (Juzuu ya 3, Ukurasa wa 344)]. Chapa ya Ibnul Jauziy.

Swali la kumi na mbili: Mtu anaswali swala za usiku (Taraweih au Tahajjud), na swala ya usiku ni rakaa mbili mbili, halafu akasimama kwenda rakaa ya tatu kwa kusahau, je itamlazimu yeye kurudi (kukaa tahiyyaat)?

Jawabu: Amesema sheikh Ibn Uthaymiin (Allaah amrehemu): [Atarudi (kukaa) na kama hakurudi swala yake imebatilika, kwa sababu atakuwa amekusudia kuzidisha, na Mtume (Swala na Salamu Zimuendee) amesema: **[Swala ya usiku ni rakaa mbili mbili⁷]**, kwa ajili hiyo amesema imamu Ahmad (Allaah amrehemu) ya kwamba: **[Akisimama katika swala ya usiku kwenda rakaa ya tatu ni kama vile mtu aliyesimama kwenda rakaa ya tatu katika swala ya Al-fajri]**, anakusudia: akiwa hakurudi (kukaa Tashah-hud) swala yake itakuwa imebatilika, lakini imevuliwa katika hukumu hii swala ya witri, kwa sababu inajuzu kwa mtu kuswali (kwa kuunganisha) zaidi ya rakaa mbili, na kwa kujengea juu ya kauli hii akiwa mtu ameingia katika swala ya witri kwa nia ya kwamba ataswali rakaa mbili kisha atatoa salamu halafu atakamilisha rakaa ya tatu, lakini akasahau na akasimama kwenda rakaa ya tatu kwa kuunganisha, tutamwambia: kamilisha rakaa ya tatu kwa sababu swala ya witri inajuzu kuunganisha zaidi ya rakaa mbili⁸].

Na iliyo sahihi miongoni mwa kauli za maulamaa ni kwamba akiwa ni imamu halafu akakumbushwa kuwa amezidisha katika isiyo kuwa swala ya witri atarudi (katika tashah-hud), na atakamilisha swala yake kisha atasujudu (sijda ya kusahau) baada ya salamu.

⁷- Hadithi hii ameipokea imamu Ahmad katika Musnad, Abu Daud, Tirmidh, Nasaai, Ibn Majah na ameisahihisha sheikh Albani katika **[Silsila Sswahiiha: (Juzuu ya 5, Ukurasa wa 551) namba: (1919)]**.

⁸- Angalia: **[As-sharhul Mumti': (Juzuu. 3, Ukurasa. 344)]** chapa ya Ibnul Jauziy.

Swali la kumi na tatu: Imamu anaswalisha swala ya Taraweih akasimama kwenda rakaa ya tatu kwa kusahau na maamuma hawakumwambia, kisha akakaa Tahiyyaat katika rakaa ya tatu, akasoma (tashah-hud) na akatoa salamu, kisha wakamwambia, je afanye nini?

Jawabu: Atasujudu sijda ya kusahau baada ya salamu na swala yake ni sahihi. Na endapo (atongeza rakaa moja) ili ziwe rakaa nne kwa kujengea kauli ambayo imezidiwa nguvu ya wale wenye kujuzisha katika swala ya usiku kuswali rakaa nne (kwa kuunganisha), pia tunamwambia swala yako si sahihi. Kisha wewe uliswali rakaa ya tatu kwa kusahahu na wala hukuwa na nia (ya kuswali rakaa nne), kwa hiyo kitendo chako hicho si sahihi.

**Allaah aweke Taufiq na Qabuli katika amali yangu hii na amjaze kheri
Sheikh Baa-Mahriz na kila aliyeshiriki katika kukamilika Risala hii.**

**Abu Halima Arafat Bin Mahmoud,
Markaz sheikhil Islaam Ibn Taymiyyah,
29/Dhul Hijjah/1439" – 8/9/2018",
Pongwe Tanga,
Tanzania.**

**0715-263253
shayhat033@gmail.com**